

ELŐTERJESZTÉS
a SZ-2/2020. 10. 26./... napirendi pontjához

Javaslat a Szegedi Tudományegyetem nevének megváltoztatására

1. Szakmai indokai, előzményei

A Szegedi Tudományegyetem (a továbbiakban: Egyetem) vezetőiként javasoljuk, hogy Egyetemünk vegye fel Szent-Györgyi Albert nevét, tisztelegve az ország egyetlen olyan természettudósa előtt, aki magyarországi kutatásainak eredményeképpen Nobel-díjat kapott, aki az Egyetem rektora volt és kiváló tudósként, humanistaként, iskolateremtő professzorként ténykedett. Az Egyetem neve a javaslat értelmében 2022. 02. 01-től a Szent-Györgyi Tudományegyetem, Szeged nevet viselné, angolul Szent-Györgyi University of Szeged lenne.

A Szenátus döntését követően a névváltoztatásról szóló bejelentést az Egyetem Napján, 2020. 11.11.-én (2020. 11. 15.-én) tennénk meg, így elegendő idő, egy év állna rendelkezésre felkészülni a névváltoztatásra, annak megfelelő kommunikációjára, az új „brand” felépítésére valamint a szükséges adminisztratív lépések megtételére.

1.1. Részletes indoklás

Szent-Györgyi neve egy olyan, csak ránk jellemző név, mely a világ minden táján ismert, elismert, és amely megfellebbezhetetlen és örök értéket sugall.

Az új név bevezetésére ideális keretet kínál az Egyetem alapításának 440. évfordulója, illetve a Szegedre költözésének 100. évfordulója alkalmából 2021-re tervezett **centenárium** **ünnepségsorozat**. Ez lehetőséget adna egyben arra is, hogy több országos és nemzetközi rendezvényen népszerűsítsük Egyetemünket, hiszen várhatóan nagy nemzetközi visszhang is kísérné az eseménysorozatot.

Egyetemünkön folyik a tudományos életmű és a humanista tudós életútjának legkiterjedtebb feldolgozása, szobor, emlékszoba, középiskolai tanulmányi verseny és számtalan esemény őrzi nevét és szellemiségét. Jelen előterjesztés röviden bemutatja Szent-Györgyi Albert életútját, az általa elért eredményeket azzal, hogy az előterjesztés mellékletében részletesebben és olyan, szakember által összeállított ismertetővel egészítjük ki, amely alkalmas arra, hogy a névváltoztatás indokolása a széles közönség részére is közzétehető legyen.

Szent-Györgyi személye méltán jelképezi a 440 éves szegedi felsőoktatás egészét, ezen kiemelkedő és máig ható tudományos munkássága mellett ragyogó, magával ragadó, iskolateremtő oktató volt, a háborút ellenző, a kiugrási kísérletben tevőlegesen résztvevő humanista, a háború után a szovjetekkel szemben tudóstársai érdekében saját biztonságát veszélyeztető módon eljáró, ismertségét felhasználó ember, szórakoztató társasági- és sportember, egy emberbarát polihisztor.

Kevesen tudják, hogy Szent-Györgyi politikai érdeklődésének mi volt az eredője. Tudósként érdekelte a tudománypolitika és ebben az anyai, a Lenhossék ág törekvéseit követte. Anyai dédapja, Lenhossék Mihály Ignác már a XIX. században rektora volt a Pázmány Péter Tudományegyetemnek, anyai nagybátyja, Lenhossék Mihály pedig az MTA alelnöke volt az 1936-37-es évben. A tudománypolitikai érdeklődéssel párhuzamosan, apai ágon erős 48-as hagyományok is éltek a családban. Az anyai dédapa, Szent-Györgyi Imre, királyi személynökként hitelesítő aláírásával látta el az Erdélyt Magyarországgal egyesítő Unió-törvényt. Emiatt és mivel hat fia is rebellis lett, idő előtt és felére csökkentett nyugdíjjal eltávolították hivatalából.

Szent-Györgyi Albert tevékenységében a tudományért és a hazáért folytatott politizálás összefonódott, hiszen **az ő politizálásának legfőbb motivációja a természettudományos eredmények segítségével hazánk felzárkóztatása a fejlettebb nemzetek köré.**

Ebben a törekvésében elindítója és legkiválóbb partnere Klebelsberg Kuno kultuszminister volt, aki hazahívta őt Cambridge-ből úgy, hogy a legkitűnőbb körülményeket teremtette meg a munkájához. Itthon együtt küzdöttek a Rockefeller Alapítvány támogatásának elnyeréséért, amelyből aztán sikerült az időközben felépült klinikákat korszerűen felszerelni és belőle Szent-Györgyi kutatásai is jó ideig támogatást kaptak. Szent-Györgyi először az ő oldalán kóstolt bele a **közéleti tevékenységbe**, ami egy életre szóló érdeklődést alakított ki benne.

Szent-Györgyi az egész magyarság emblemikus alakja, csak a Szegedi Tudományegyetem lehet méltó arra, hogy nevét viselje, illetve erkölcsi kötelességünk ily módon tisztelegni személye és munkássága előtt.

Szent-Györgyi tette fel a tudományos világ térképére az 1930-as években Szegedet, a szegedi felősktatást és kutatást. A Szent-Györgyi jelképezte innováció, örök kíváncsiság, tudományos bátorság, a környezete, a társadalom iránt érzett felelősségvállalás tükröződik az Egyetemünk stratégiai céljaiban, tevékenységében és irányt mutat nekünk, utódainak, elvárásokat támaszt és példaképpül szolgál hallgatóinknak, a jövő szegedi oktatóinak, kutatóinak is.

A névváltoztatással a Szegedi Tudományegyetem kiterjedtebb, XXI. századi környezeti és társadalmi elvárásait is jelképezni kívánjuk, a teljesség igénye nélkül:

a) elkötelezettség és szerepvállalás az innováció, a „negyedik generációs” egyetem létrehozása, a régió gazdaságának fejlesztése iránt,

b) egyetemünk tudományos sokszínűségének és interdiszciplinaritásának kifejeződése (Szent-Györgyi orvostudományból és kémiából is doktorált, humán műveltsége is kiemelkedő volt)

d) kutatóegyetemként kiemelkedő eredmények (Nobel-díját a biológiai égésfolyamatok, különösképpen a C-vitamin és a fűmársav-katalízis szerepének terén tett felfedezéseiért kapta)

e) egyetemünk rektora volt, akinek a nevét az egész világon ismerik, hitvallása ma is érvényes: *„Mint az egyetem vezetője, a rektor a diákok »apja«. Az ő feladata olyan atmoszférát teremteni, amelyben a diákok otthon érezhetik magukat. Egy ilyen ideális egyetemen a diákok szabadon bontakoztathatják ki a tehetségüket, itt töltődhetnek fel egész életükre a tudomány és művészetek szeretetével.”*

f) polihisztor volt, a fentiekén túl író, költő, színész,

g) sportolt, teniszezett, síelt, kerékpározott, nagyra becsülte a csapatsportokat, hallgatóival együtt kirándult és buzdította őket az egészséges életre,

h) MINDEN totalitárius diktatúra ellensége volt, aktív közéleti szerepvállalás jellemezte egész életén át: pacifista, baloldali értelmiségi (Nobel-díját felajánlotta a Finnországért Alapítványnak, Kállay Miklós megbízásából Magyarország háborús kilépéséről tárgyalt, antifasiszta, Hitler személyesen adott parancsot elfogására, az USA-ban beszámolt a „malenkij robot”-ról stb.)

A névváltoztatás a nemzetközi hírvilágpolgár tudós nevével is szimbolizálja a Szegedi Tudományegyetem nemzetközi oktatási térben történő méltó elhelyezését, valamint kifejezésre juttatja az egyetem egyre kiterjedtebb regionális szerepvállalását is.

1.2. Életút

Szent-Györgyi Albert munkássága szorosan összefügg a Szegedi Tudományegyetem életével, rektorként az ő érdeme, hogy a Szegedi Tudományegyetem az egyetlen magyarországi kutatóhely, ahol Nobel-díjjal ismerték el egy kutató teljesítményét.

Ahogy fentebb írtuk, életpályájának alakulásában döntő szerepet játszott Klebelsberg Kuno. A külföldön elért sikerek és biztos állás ellenére Szent-Györgyi Albert Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter felkérésére – aki felismerte a benne rejlő tehetséget – habozás nélkül a hazaköltözés mellett döntött. 1928-ban tette le a professzori esküt. Hazatérésének indokai ma is megszívlelendő példaként állnak előttünk:

„Egy országnak a nagysága attól függ, hogy mennyiben járul hozzá a közös emberi értékekhez, és mint magyar ember azt kívánom, hogy Magyarország a nagyhatalmak közé tartozzon, és legyen nagy mindenben, amiben egy kis ország nagy lehet, és erre minden adottság és lehetőség megvan, csak a szellemi életet kell támogatni és nem szabad elválasztani nemzeti mivoltunktól, attól, hogy magyarok vagyunk.”

Munkáját 1931 januárjában kezdte meg Szegeden, miután korábbi kutatásait lezárta. Ezt követően a napfény városában töltötte tudományos pályájának a legtermékenyebb 13 évét, ahol olyan légkört alakított ki, amelyben a munkahely és otthon, a család és a munkatársak közel kerültek egymáshoz. Örökre Szegedhez kötötte, hogy itteni ideiglenes laborjában, a világon először neki sikerült nagy mennyiségben C-vitamint előállítania: a szegedi piros pritamín paprika 10 liternyi présnedvéből 6,5 gramm hexuronsavat nyert ki. Ezen eredményének köszönhetően tett szert világszintű ismeretségre, és az első – és máig egyetlen – magyar tudós, aki hazai kutatásáért kapott természettudományos Nobel-díjat.

Szent-Györgyi Albert ráértett a tudomány és a gazdaság kapcsolatának fontosságára is. A C-vitaminnal és a paprikával kapcsolatos felfedezései gazdasági fellendülést hoztak a válságtól sújtott Dél-Alföld, Szeged és vidéke számára: fejlődött a paprikatermesztés és feldolgozás, a konzervipar. Szent-Györgyi eredménye – ahogy a Times nevezte: Paprika-díja – helyreállította Magyarország megtépzott tekintélyét a világ szemében.

A Nobel-díjas tudós gyorsnak és hatékonynak bizonyult a tudományszervezésben is. Szegedi tartózkodása alatt *„olyan magas színvonalra emelte intézetében a csoportmunkát, amire nem volt példa addig. Olyan baráti, szellemi együttést teremtett maga körül, amelyben nem kellett elhalványulnia az egyes résztvevők egyéniségének a nagy tudósé miatt, és éppen ezért vált magas színvonalúvá a csoport tevékenysége.”* A tudományos ismeretterjesztésben is szerepet vállalva Szent-Györgyi arra irányította a mértékadó kutatók figyelmét, hogy a modern tudomány eredményeiről, de kockázatairól is tájékoztatni kell a közvéleményt. Számos „szabadegyetemi” előadást tartott, interjút adott, nyilatkozott, és ezzel a tudósok elismeréséhez, a kutatómunka eredményeinek megismertetéséhez, a tudomány népszerűsítéséhez járult hozzá.

1940-ben, a második bécsi döntés után a Ferenc József Tudományegyetem visszaköltözött Kolozsvárra. Ezzel egyidőben megalapították Szegeden a Magyar Királyi Horthy Miklós Tudományegyetemet, amelynek Szent-Györgyi lett az első megválasztott rektora, aki a tisztséget egyedül az egyetemi ifjúság érdekében vállalta el. Fontosnak tartotta, hogy az egyetem a tanulást, ismeretszerzést szerettesse meg a hallgatóival, ne pedig felesleges tényanyagokat magoltasson be velük. Emiatt komoly népszerűségnek örvendett a hallgatók körében. Örömforrásnak és nevelési eszköznek tartotta a művészeteket, a sportot. Zeneszerető, színházbarát társasági emberként, köztiszteletnek örvendett. Társaságában kötelező volt naponta sportolni, ő maga szinte minden sportágat kipróbált, sőt repülni is megtanult.

Oktatáspolitikusként máig érvényes alapvetéseket tett Szent-Györgyi Albert. A tudós szívvel lélekkel a tudományért és a szegedi egyetemért dolgozott, amit tetten érhetünk rektori székfoglalójában: is. *„Az egyetem feladata hármas – jelentette ki Szent-Györgyi Albert rektori székfoglalójában: legősibb hivatása gyűjteni, terjeszteni és gyarapítani az emberi tudást. Második feladata kis számban nevelni a jövőnek tudósokat, akik majd ezt a hivatást tőlünk átveszik. Újabb eredetű, de nem kevésbé magasztos az egyetemnek harmadik hivatása, nevelni a haza részére polgárokat, akik el vannak látva a szellem fegyverével... A mi egyetemünknek van még egy negyedik különleges hivatása is: hogy a nagy magyar Alföld szellemi központja legyen...”*

1.3. Összegzés

A Nobel-díjas professzor személyisége és munkássága a mai napig példaértékű az Egyetem valamennyi polgára számára. Szent-Györgyi Albert örökségének méltó folytatója kíván lenni intézményünk, ezért a fentieket gondosan mérlegelve javaslom, hogy egyetemünk a neves professzor, Szent-Györgyi Albert nevét vegye fel. Szent-Györgyi Albert, mint a magyar

tudományosság kiemelkedő teljesítményt nyújtó személyisége, a Szegedi Tudományegyetem legismertebb kutatója, oktatója és rektora, méltó erre az elismerésre.

2. Az előterjesztés főbb célkitűzései

Az SZTE nevének módosítására vonatkozó szenátusi döntés 2020. november 11. napján kerüljön bejelentésre, majd a névváltoztatással kapcsolatos jogi eljárások befejezését követően 2022. február 1. napjával az alábbira változzon:

Magyarul: Szent-Györgyi Tudományegyetem, Szeged (rövidítve: SZTE)

Angolul: Szent-Györgyi University of Szeged (rövidítve: SZU)

A rövidítések megegyeznének az Egyetem korábbi rövidítéseivel.

3. A várható gazdasági, költségvetési és szakmai hatások

Az új név elősegíti az egyetem hazai és nemzetközi pozicionálását, kommunikációjának erősítését. A névváltoztatással járó közvetlen költségek (írományok, okiratok, bejelentések, pecsétek, feliratok, stb.) költsége az előzetes felmérések szerint nem haladják meg a 20MFt-ot. Mivel az Egyetem a Centenárium Év eseményeire feltehetőleg állami támogatást fog kapni, a költség nem is az egyetemi forrásokat terheli.

A jelenlegi jogi szabályozás szerint, ahhoz, hogy Szent-Györgyi Albert, mint kiemelkedő történelmi személyiség nevét intézményünk felvegye, szükséges a Magyar Tudományos Akadémia előzetes engedélye, mivel a Szent-Györgyi Albert név használata vagyoni értékű jog, így a névhasználathoz az MTA engedélyén kívül, az örökösök hozzájárulásának beszerzése is szükséges. Ezen engedélyek beszerzését követően kerülhet sor a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény névváltoztatást rögzítő módosítására, valamint a további igazgatási/működési jellegű intézkedésekre.

4. A koordináció eredménye

Az Egyetem Általános Orvostudományi Kar dékánja, Prof. Dr. Lázár György javaslatára, az Egyetem rektora, Prof. Dr. Rovó László támogatja a névváltoztatást.

Jelen előterjesztést a Szegedi Tudományegyetem Dékáni Kollégiuma 2020. év október hó 19. napján tartandó ülésén véleményezi és dönt a szenátusdöntésre való alkalmasságáról, továbbá javasolta a Szenátus számára az előterjesztés napirendre vételét és elfogadását.

5. Kapcsolódás más előterjesztéshez

--

6. Határozati javaslat

A Szegedi Tudományegyetem Szenátusa nyílt szavazással, igen, nem és tartózkodom szavazattal előzetesen és elviekben támogatja/nem támogatja a Szegedi Tudományegyetem nevének megváltoztatását Szent-Györgyi Tudományegyetem, Szeged-re, egyidejűleg felhatalmazza a Szegedi Tudományegyetem Rektorát és Kancellárját, hogy a névváltoztatáshoz szükséges intézkedéseket tegyék meg, a szükséges engedélyeket, hozzájárulásokat szerezzék be.

Kelt: Szegeden, 2020. év október hó 13. napján

Dr. Rovó László s.k.
rektor

Dr. Fendler Judit s.k.
kancellár